

algemeen
de Werk
uigen als

tenen als
oreken we

FINGA.

VEN

aan het
e historie
nde „vrije
ge Schrift
ente. Zoo
volgens de
te dienen
of het in-
dienst der

deputaten,
estigenden
palee ver-
onze Ge-
ou ook op
even zijn.
gezongen
est is ge-
den eere-
Commissie
emand zal
zou mogen
hrift voor-
heeft haar
ook ten
Wel moet
t een „ge-
md, in de
rijl dit wel
ar al volgt
od ons in
eeredienst
rijzen een
dit door
verder pe-
h biedt de
stellen, dat
e niet door
cheerlijken.
leen Psal-
naast ook
ou hier be-
od of ver-
niet. Onze
het histo-
k dan ook
ershillende
en Psalm-
en ook die
a strenger
doornast
e te laten.
roordeeling

standpunt
en van Psal-
medegaan
kerklijed als
Testamenti-
m die Ker-
end tot het
eroordeelen.
e aanradea
n dergelijke
hier geldt,
t om zulke
te vinden.
waarop de
h beroepen,
k, hiervoor
een Godde-
niet zingen
a te worden
ien genoeg-
ge zingen
t standpunt
vermijden,
en beperkt,

geenszins
ook onder
voor het
n die zeker
de Psalmen-
ndel, omdat
n, die men

schewerk zijn, overtreffen, toch blijft voor de Nieuw-Testamentische gemeente de behoefte bestaan om daarnaast ook een lied te hebben, waarin meer rechtstreeks de aanbidding aan Christus wordt toegebracht, voor hetgeen Hij voor ons gedaan heeft en de groote heilsfeiten uit het Nieuwe Testament worden herdacht. In zooverre heeft het be-roep, dat gedaan wordt op de lofzangen, die de gemeente in den hemel aan Christus toezingt, zeker betekenis. Indien de triumfeerende Kerk dit nieuwe lied zingt ter eere van het Lam, dat voor ons geslacht is, dan heeft de Kerk op aarde daarin een aanwijzing, hoe ook zij deze aanbidding Christus heeft toe te brengen. Op onze Christelijke feest-dagen wordt het gemis van zulke gezangen dan ook het meest gevoeld. Al wordt de Geest van Christus in de Psalmen niet gemist, want het is Zijn Geest door wien de Psalmen zijn geïnspireerd, en al ge-tuigen deze Psalmen ook van Christus' lijden en heerlijkheid, zoodat van een tegenstelling tusschen de Oud-Testamentische en de Nieuw-Testamentische openbaring of van de „Psalmen" en het „Christe-lijk lied" geen sprake mag wezen, toch neemt dit niet weg, dat de Psalmen deze Christusverkondig-ing ons bieden in profetisch-schaduwachtigen vorm, terwijl het Nieuwe Testament ons eerst de vervul-ling heeft gebracht. Liedereren ter eere van Christus' geboorte, Zijn opstanding uit de dooden en van de uitstorting des Heiligen Geestes op den Pink-sterdag worden in den Psalmbundel ons niet ge-boden. Niet ten onrechte heeft daarom Dr. Kuyper in „Onze Eeredienst" gezegd: „we hebben voor onze Christelijke feestdagen, we hebben voor de verheffing van onze ziel tot onzen Heiland, we hebben voor de bediening der Sacramenten, voor de bevestiging van leden en ambtsdragers en zoo ook voor de bevestiging van het huwelijk eigen liederen dringend van noode". Of de tijd thans reeds gekomen is, om zulk een gezangenbundel in te voeren, is een vraag, die uwe Commissie niet te beantwoorden heeft en die ze daarom in het midden kan laten. De moeilijkheid schuilt niet al-leen hierin, of de invoering van zulk een gezangen-bundel in de gemeente tot strijd aanleiding zou geven, maar ook daarin, dat zooals Dr. Kuyper op-merkte, de mannen ons nog niet gegeven zijn, die zulk een gezangenbundel voor ons dichtten kun-nen. „Wel zou men, zegt hij, uit den liederen-schat der oude Christelijke kerk en uit de refor-matorische zangen nog enkele aan onzen bundel kunnen toevoegen, maar het hoofdbestanddeel van onze liturgische zangen zullen toch wel steeds de Psalmen blijven leveren en onze Kerken dienen zich hiervan bewust te blijven."

De conclusies, waartoe de Commissie op grond van het bovenstaande komt en die ze hiernede aan het oordeel uwer Synode onderwerpt, zijn de volgende:

1e. dat noch van een uitdrukkelijk gebod om het vrije lied in den eeredienst der gemeente in te voeren, noch van een verbod om dit te doen in de Heilige Schrift sprake is;

2e. dat al heeft God de Heere in de Heilige Schrift ons slechts één Psalmbundel geschenken die ook voor den eeredienst der Nieuw Testa-mentische gemeente bestemd is, het aan de vrij-heid der Kerken is overgelaten om daarnaast ook gezangen te zingen;

3e. dat van de Gereformeerde Kerken sommigen zulke gezangenbundels naast de Psalmen hebben ingevoerd, terwijl anderen zich bepaald hebben tot den Psalmenbundel, maar dat ook deze laatste ge-noemde kerken door een psalmberijming in te voe-ren en daarnaast toch enkele gezangen toe te laten, getoond hebben, dat dit niet bedoeld was als een principiële veroordeeling van het vrije lied;

4e. dat de vrees om zulke gezangenbundels in te voeren, die reeds bij de oude Christelijke Kerk bestond en ook bij een deel onzer Gereformeerde Kerken bestaan heeft, vooral te wijten is aan twee oorzaken: vooreerst aan het misbruik, dat van dit vrije lied gemaakt is, zoowel door kettersche secten in de oude Christelijke Kerk als door de Roomsche Kerk in de Middeleeuwen en ten tweede dat schier overal, waar zulke gezangenbundels wor-den ingevoerd, de Psalmen daardoor op den ach-tergrond zijn geraakt of buiten gebruik gekomen;

5e. dat al dient met deze beide gevaren ernstig rekening te worden gehouden en al zijn de Gerefor-meerde Kerken van vroeger en nu, die uit vrees voor deze gevaren zich tot de Psalmen beperkt hebben, niet te veroordeelen, toch mits elke dwang om zulke gezangen in te voeren buitengesloten blijft, gezorgd wordt, dat de Psalmenbundel in zijn geheel de eereplaats in den zang der gemeente be-houdt en geen gezangen worden ingevoerd dan die in overeenstemming zijn met de Heilige Schrift en onze Belijdenisschriften, voor de invoering van zulk een gezangenbundel pleit vooreerst, dat de gemeente des Nieuwen Verbonds behoefte heeft om evenals dit door de triumfeerende kerk in den hemel geschiedt, in het „nieuwe lied" de aanbidding en eere toe te brengen aan het Lam, dat voor ons geslacht is; ten tweede dat op onze Christelijke feestdagen de groote heilsfeiten, zoo-als Christus' geboorte, opstanding en de uitstorting des Heiligen Geestes om een lied vragen, dat beter dan door de Psalmen kan geschieden, de betekenis dier feiten in het licht stelt; en ten derde, dat zulk

een lied ook gewenscht is bij de bediening der Sa-cramenten en kerkelijke plechtigheden, waarvoor de Psalmen ons niet genoegzame stof bieden.

Hieraan wenschen we in een paar volgende arti-kelen eenige beschouwingen vast te knopen.

Bond van Gereformeerden (Calvinisten) in Nederland.

1.

De volgende publikatie zal gelijktijdig ook in verschillende andere bladen verschijnen:

STATUTEN VAN DE VEREENIGING „BOND VAN GEREFORMEERDEN (CALVINISTEN) IN NEDERLAND".

Art. 1. Er bestaat eene vereeniging, die den naam draagt: „Bond van Gereformeerden (Calvinisten) in Nederland".

Zij is opgericht den 19den December 1923.

Zij is gevestigd te 's-Gravenhage.

Art. 2. Deze vereeniging aanvaardt als haar grondslag de Heilige Schrift en mitsdien de Nederlandsche Ge-loofsbelijdenis, den Heidelbergischen Catechismus en de Vijf Artikelen tegen de Remonstranten. Zij erkent, dat de Heilige Schrift normatief is voor heel het menschelijk leven, met name voor zedelijkheid, wetenschap, kunst, gezins-, staatkundig- en maatschappelijk leven.

Art. 3. De vereeniging stelt zich ten doel:

a. den band tusschen de belijders der Gereformeerde religie in ons land te versterken en de grootst mogelijke samenwerking tusschen hen te bevorderen;

b. de waarheden, in onze belijdenisschriften vervat, te propageeren en in overeenstemming hiernede ook de be-ginselen van de absolute Souvereiniteit Gods over den mensch in al zijn verhoudingen; van den Goddelijken oorsprong van alle waar menschelijk gezag; van den eisch van sociale gerechtigheid, van het onderhouden van vreedzame betrekkingen tusschen de volkeren en van het heilig houden der door God gelegde banden; van de cultuuroeping, welke van Christuswege op iedereen ge-loovige rust;

c. betrekkingen met Gereformeerden (Calvinisten) in het buitenland aan te knopen en te versterken;

Art. 4. De vereeniging tracht dit onder meer te be-reiken door:

a. zooveel in haar vermogen ligt te zorgen, dat overal plaatselijke afdelingen worden opgericht;

b. het vestigen van een secretariaat;

c. het houden van nationale congressen met onder-scheiden sectievergaderingen;

d. het uitgeven van brochures en van een tijdschrift;

e. het zoeken en onderhouden van relaties met gelijk-gezinde organisaties en personen over heel de wereld, waartoe ook behoort het, inzonderheid geestelijk, steunen van geestverwante bewegingen in het buitenland.

Art. 5. De vereeniging heeft plaatselijke afdelingen, die zich onder meer tot taak stellen:

a. het beleggen van een samenkomst, elk jaar op ge-regelden tijd te houden, waar sprekers van Gerefor-meerde belijdenis uit verschillende kerken worden uit-genoodigd;

b. het organiseren van lezingen, welke een algemeen, doch uitgesproken Gereformeerd karakter dragen;

c. het inrichten van gespecialiseerde cursussen voor apologetiek, sociale vraagstukken, kunstbeschouwing enz.;

d. het in nauwer contact met elkander brengen van vereenigingen, welke hetzelfde doel beoogen, maar van verschillende Gereformeerde nuanse zijn;

e. het vormen van studieclubs;

f. het houden van ontmoetingssamenkomsten, ten-einde het persoonlijk contact tusschen Gereformeerden uit onderscheiden kerken te bevorderen.

Art. 6. Iedere afdeling stelt haar huishoudelijk reg-lement vast, dat de goedkeuring van het Uitvoerend Comité behoeft.

Art. 7. Het bestuur is samengesteld uit vertegenwoor-digers der afdelingen, door ieder van deze benoemd ten getale van vier voor elke afdeling, vermeerderd met één voor elke honderd leden, waarvoor de afdeling in het afgelopen jaar contributie heeft betaald.

Voorts is het bestuur bevoegd, op voorstel van het Uit-voerend Comité zich leden toe te voegen.

Wanneer het aantal afdelingen twintig of meer be-draagt zal het aantal der toegevoegde leden ten hoog-ste de helft bedragen van dat der voor de afdelingen benoemde leden.

De leden van het bestuur hebben zitting voor vier jaren, te rekenen van den dag, waarop zij gekozen zijn.

Art. 8. Het bestuur benoemt een Uitvoerend Comité, dat met de dagelijkse leiding der werkzaamheden be-last is.

Het bestaat uit ten minste zeven en ten hoogste twaalf leden, zooveel mogelijk behoorende tot de verschillende nuances der Gereformeerde richting, waarvan jaarlijks ten minste een derde afstreeft volgens een door het be-stuur vast te stellen rooster.

Art. 9. De contributie, welke door natuurlijke per-sonen of rechtspersonen, die lid der vereeniging zijn, ver-schuldigd is, wordt door de afdeling, waartoe zij be-hooren, bepaald.

Iedere afdeling stort bij het Uitvoerend Comité jaar-lijks 25 cent voor ieder natuurlijk persoon en twee gulden vijftig cent voor ieder rechtspersoon, die bij de afdeling is aangesloten. De leden, in wier woonplaats geen afdeling bestaat, betalen een jaarlijksche contri-butie van één gulden.

Art. 10. Jaarlijks wordt een jaarverslag en een reke-ning voor het Uitvoerend Comité aan het bestuur voorge-dragen en door het bestuur vastgesteld.

Art. 11. Voor de eerste maal treedt als bestuur op het Comité, dat met het oog op de oprichting zich ge-vormd heeft en waarvan een naamlijst als bijlage aan dit reglement gehecht is.

Van de leden van dit bestuur treedt telkens na een, twee, drie en vier jaar een vierde af volgens een door het bestuur op te maken rooster.

BIJLAGE.

Lijst, bedoeld in artikel II van de Statuten van den „Bond van Gereformeerden (Calvinisten) in Nederland".

Prof. Dr G. Ch. Aalders, Hoogleraar V. U., Hilversum.
Ds J. C. Aalders, Pred. Ger. Kerk H. V., Amsterdam.
Mr G. van Baren, Burgemeester, Delft.
Mevr. de Wed. J. A. Bavinck-Schippers, Bussum.
Ds K. J. van den Berg, Herv. Pred., Amersfoort.
H. Colijn, "s-Gravenhage.
L. P. Duymaer van Twist, "s-Gravenhage.
Prof. Dr A. Eekhoff, Hoogleraar, Leiden.
P. L. de Gaay Fortman, Burgemeester, Dordrecht.
Ds J. W. Geels, Chr. Geref. Pred., Apeldoorn.
Prof. Dr F. W. Grosheide, Hoogleraar V. U., Amsterdam.
Ds M. van Grieken, Herv. Pred., Rotterdam.
Dr M. van Haften, Amsterdam.
Prof. Dr V. Hepp, Hoogleraar V. U., Amsterdam.
A. W. F. Idenburg, "s-Gravenhage.
Ds H. Janssen, "s-Gravenhage.
Prof. Dr H. H. Kuyper, Hoogleraar V. U., Bloemendaal.
Mevr. H. S. S. Kuyper, "s-Gravenhage.
Prof. Dr J. A. C. van Leeuwen, Hoogleraar, Utrecht.
Dr J. van Lonkhuyzen, Geref. Pred., Zierikzee.
H. W. van Marle, Amsterdam.
Prof. Mr V. H. Rutgers, Hoogleraar V. U., Amsterdam.
Prof. Dr A. A. van Schelven, Hoogleraar V. U., Haarlem.
Dr H. Schokking, Herv. Pred., "s-Gravenhage.
Prof. J. J. van der Schuit, Apeldoorn.
Dr J. Severijn, Dordrecht.
Prof. Dr Z. W. Sneller, Hoogleraar, Rotterdam.
Dr J. G. Ubbink, Geref. Pred., Zevenhoven.
Ds A. B. te Winkel, Herv. Pred., "s-Gravenhage.
Prof. Ir C. M. van Wijngaarden, Hoogleraar, Delft.

Men zal zich kunnen voorstellen met hoeveel dankbaarheid wij hiervan melding maken.

Reeds in 1922 schreven we in ons blad een vijftal artikelen over „Samenwerking van alle Ge-reformeerden", later gevolgd door die over „Inter-nationaal Calvinisme".

Bij schrijven lieten wij het niet. We stelden ook pogingen in het werk om tot een daad te komen.

Later bleek, dat ook door anderen eenige aktie was begonnen.

Deze akties zijn thans samengevloeid.

Ziehier het verblijdend resultaat.

Van toelichting of beschouwing onthouden we ons nog in dit nummer. Een volgende week hopen we daarmee een aanvang te maken.

≡ Iets over de uitbreiding onzer belijdenis. II.

Wij drukten de vorige week af het rapport dat door de Commissie der Chr. Geref. Kerk in Noord-Amerika inzake uitbouw onzer belijdenis voor de e.k. Synode dier kerk is uitgebracht.

Dit rapport geeft advies omtrent de korrespon-dentie, welke en van de Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika en van de Gereformeerde Kerken in Nederland bij vroegere Synodes was ingekomen.

Zooals men merkt, trad het eerst de Gerefor-meerde Kerk in Zuid-Afrika met haar in korres-pondentie.

Dit mag echter niet zoo worden uitgelegd, als zou de zaak van de uitbreiding der belijdenis het eerst in Zuid-Afrika aan de orde zijn gesteld.

Het beteekent alleen, dat de Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika zich eer met een schrijven tot haar zusterkerk in Amerika had gewend dan wij.

De brief van Zuid-Afrika dateert van 1926.

Die van Nederland van 1928.

Hieruit ziet men, dat eerst de Deputaten, door de laatste Synode, in 1927 gehouden, benoemd, hier-omtrent in overleg zijn getreden met de Chr. Geref. Kerk in Amerika en — wij kunnen erbij voegen — ook met de andere buitenlandsche kerken, waarmee de onze in korrespondentie staan.

Doch de zaak zelf is het eerst in Nederland op-gekomen.

Daarvoor moet men teruggaan tot de Synode van Leeuwarden in 1920.

Dus juist tien jaar geleden.

En al rekenen we nu met de omstandigheden, die zich in die jaren hebben voorgedaan en de fak-toren, welke veelszins belemmerend werkten, toch is die periode wel wat heel lang.

Gelukkig is de gedachte aan de uitbreiding der belijdenis onder ons niet verstorven en schoot zo in dien tusschentijd in buitenlandsche kerken, waar-mee wij zoo na verwant zijn, wortel.

Hiermee zal men op de komende Synode van Arnhem rekening hebben te houden.

Het geldt hier niet een belang voor onze kerken alleen, maar ook voor andere.

De zaak dient vooral breed gezien te worden.

En al is het maar een rapport, dat we publi-ceerden, al heeft het niet de kracht van een besluit, de toon waarin de Deputaten van de Chr. Geref. Kerk in Noord-Amerika spreken, getuigt in elk ge-val, dat de behoefte aan uitbreiding ook daar leeft.

Werd er op de Synode van Groningen nog ge-

delibereerd of er wel behoefte aan uitbreiding bestaat, de Amerikaansche Deputaten aarzelen in deze niet.

Die behoefte is er, zoo zeggen ze.

Zij adviseeren, dat haar Synode aan de onze zal antwoorden, dat zij een nadere formulering van de Gereformeerde leer aangaande de Heilige Schrift wenschelijk, zoo niet noodig, acht.

Daarvoor geeft zij als redenen op 1o dat onderscheiden dwalingen omtrent de Heilige Schrift in onzen tijd zijn gerezen, 2o, dat meer licht over de leer der Heilige Schrift ons is geschonken, 3o, dat in onze belijdenisschriften verschillende punten, waaromtrent wij in onzen tijd tot helderheid zijn gekomen, niet zijn uitgewerkt.

Zij zijn van gevoelen: „Gelijk nu de vaders het leerstuk aangaande de Heilige Schrift gehandhaafd en ontwikkeld hebben tegenover de dwalingen van hun tijd, zoo zien wij ons de taak aangewezen, om met het meerder licht tegenover de nieuwere dwalingen dit leerstuk verder toe te passen en breeder uit te werken.”

Wij hebben hier enkele woorden laten spatieren, welke aan de aandacht niet mogen ontsnappen.

Spreken Deputaten eerst over uitbreiding van de belijdenis als „wenschelijk, zoo niet noodig”, zij verklaren dit nader aldus, dat wij in onzen tijd uitbreiding als taak zien aangewezen.

Natuurlijk wordt die taak aangewezen door de bestiering Gods in het algemeen en door de leiding des Geestes in de kerk in het bijzonder.

Wie zich daarom aan die taak zou willen onttrekken, zou het Godsbestuur tegenstaan en den Heiligen Geest bedroeven.

Zoo voelen ook wij het inderdaad.

En wij zijn er dankbaar voor, dat onze broeders in Amerika zich in dien geest hebben uitgelaten.

Wat nu den vorm der uitbreiding betreft, daarover kunnen zij geen advies verstrekken, maar wachten liever het resultaat van den arbeid der Nederlandsche Kerken af.

Ook houden zij er rekening mee, dat de Synode de belijdenis nog op andere punten dan dat der Heilige Schrift zal willen uitbreiden.

Maar omtrent de stukken van de leer der Schrift, welke voor uitbreiding in aanmerking komen, loopen hun wenschen parallel met de bedoelingen van onze Deputaten.

De Amerikaansche Commissie noemt:

1. Het organisch karakter der inspiratie.
2. De verhouding van den menschelijken en den goddelijken factor bij het te boekstellen der Heilige Schrift.
3. De relatie van de goddelijke autoriteit der Heilige Schrift tot haar inhoud, onder anderen, dat de heilsfeiten tot het wezen der openbaring behooren en dat de goddelijke autoriteit niet alleen betrekking heeft op de ethisch-religieuze elementen der Heilige Schrift, maar op de gansche Schrift.

Om niet van lofpennigheid te worden beschuldigd, willen we alleen dit loslaten, dat, wanneer binnen eenige weken, misschien nog korter, het rapport onzer Deputaten zal worden rondgezonden, daaruit blikken zal, dat onze Deputaten onbewust met de Amerikaansche wenschen hebben rekening gehouden, ja wij meenen, dat de verwachtingen, welke daar leven, nog zullen worden overtroffen.

In dit alles zien wij een bewijs, dat het gereformeerde christendom in verschillende werelddeelen dezelfde behoeften kent.

De Heere vervulde ook deze geestelijke nooddrift.
HEPP.

Sigrid Undset's „Kristin Lavransdøchter”.

III.

Aan de bespreking in de beide voorafgaande artikelen van Sigrid Undset's roman „Kristin Lavransdøchter” wil ik gaarne nog enkele opmerkingen toevoegen, opmerkingen van algemeenen aard, maar die verband houden met het antwoord dat gegeven werd op de vraag naar de mogelijkheid van waardeering.

De eerste is deze.

Bij het bezien van eenige openbaring van literaire kunst dient men onderscheid te maken tusschen waarde en waardeering. Wel is er tusschen die beide een direct en natuurlijk verband, maar identieke grootheden zijn ze niet. Kort gezegd is het verschil dit: waarde is iets objectiefs, waardeering is subjectief.

Wat dit beteekent kan blijken, als we beide begrippen ontleden. De waarde van een literaire schepping, laten we nu kortheidshalve zeggen van een boek, wordt bepaald door plaats en karakter van het boek in 't geheel der literaire kunst en door de eigenschappen, die het als kunstwerk vertoont. Over de waarde beslissen dus vragen als: in hoeverre draagt het boek 't stempel van den tijd, waaruit het dateert; welk karakter heeft het, ge-

zien de quaesties die dien tijd bewegen; heeft het alleen beteekenis voor het momenteele leven of reikt het verder dan het oogenblik en spreekt het tot den mensch van alle tijden, d.i. tot de menschenziel; voldoet het aan de eischen van stijl, taal en compositie en staat het te dien aanzien op de hoogte van zijn tijd; heeft het gegeven, dat bewerkt wordt, beteekenis en komt dat in en door die bewerking tot zijn recht — en dergelijke vraagpunten meer. De antwoorden op zulke vragen geven enerzijds historie en cultuur, aan den anderen kant de literatuurwetenschap met wat daarbij behoort aan taalkunde, stijl, aesthetica, psychologie enz. Waardebepaling vereischt derhalve, en is ook alleen mogelijk bij kennis omtrent dit alles, maar is dan ook altijd een objectief-wetenschappelijke werkzaamheid, waarbij de resultaten van een voorzooever mogelijk nauwkeurig onderzoek tot een conclusie leiden.

Waardeering daarentegen berust op andere gronden. Zeker, de waarde, de nitkomst van het boven onschreven onderzoek, komt daarbij in het geding en dient mede te beslissen, maar nu ook gelden overwegingen van geheel persoonlijke aard: in hoeverre voldoet mij, als lezer, het boek; kan ik mij vereenigen met geest en strekking, of dringen zich bij mij op bezwaren van religieuze of ethischen aard, hoeveel mij sfeer en stof, taal en stijl, of heeft dat alles geen vat op mij. Bij de vraag der waardeering wordt dus het boek geoetst aan andere normen; het subjectieve element speelt een rol: persoonlijkheid, levensbeginsel, omstandigheden van het oogenblik oefenen nu een beslissende invloed uit.

Samengevat in één zin is dus de zaak deze: waarde resulteert uit factoren, die liggen buiten de persoonlijkheid van den lezer, waardeering is de slootom van een aantal voor diens individualiteit geldende overwegingen.

Dit verschil nu dient ten aanzien van een boek als Kristin Lavransdøchter in het oog gehouden te worden. De waarde van den roman is ontegenzeggelijk groot, zoo groot, dat hij genoemd mag worden een monument van literaire kunst: de bekroning met den Nobelprijs voor letterkunde spreekt in dit opzicht duidelijk genoeg.

Ten aanzien van de waardeering kan men echter op een persoonlijk standpunt zich stellen en uit hoofde van inhoud, strekking, beschrijving of wat dan ook, voor zichzelf het boek onbevredigend of zelfs ongewenscht achten. Verder nog, wanneer men besluit voor zijn gezin of spreekt namens een kring, waarvan men zich als vertegenwoordiger weet, kan men met volkomen recht een veto van niet-aanbevelenswaard uitspreken. Maar dan scheidt men dat waardeeringsoordeel van de waardebepaling. Deze laatste is een zelfstandige grootheid, los van persoonlijk gevoelen, die men met een „desondanks” bij de beslissing over geschiktheid als leetuur bij ethische overwegingen achter stellen kan — onder bepaalde condities, die afhangen van de omstandigheden waaronder men te beslissen heeft (lectuurkeuze voor onvolwassenen b.v.) achter stellen moet —, maar niet mag ontkennen. Literaire critiek, óók christelijk literaire critiek, moet het objectieve in zijn objectieve waarde laten; anders verliest ze haar karakter en wordt eenzijdigheid.

Een tweede opmerking is deze.

Men moet ten aanzien van een literaire schepping, weer zeg ik gemakshalve: van een boek, onderscheiden tusschen realisme en realistische. Het realisme, dat levenswerkelijkheid in 't algemeen uitbeeldt is gansch iets anders dan de realistische, die bij voorkeur en met zekere bedoeling de aandacht vestigt op verhoudingen, die, al zijn ze reëel, tot de perversiteiten behooren. En nu kan dat realisme sterk zijn, in onomwonden beschrijvingen en naakt-werkelijke bewoording zelfs rauw, daarmee is het toch nog geen realistische. Geest en strekking kunnen dan rein en zuiver zijn en blijven, wat bij realistische nooit het geval is, wijl die juist in het perverse haar essentie heeft.

Ook en met name dit, is bij een beoordeeling van Kristin Lavransdøchter element van heel groot belang. Beschrijving en woordkeus zijn in dit boek onverhuld, 'tis niet te veel gezegd als we spreken van rauw; maar dat is realisme en nergens realistische, wijl op geen enkele pagina hartstocht wordt tot perversiteit en nooit van zensuele opzettelijkheid sprake is. En nu kan men weer met volkomen rechtmatigheid op grond van dit felle realisme het boek voor zich en de zijnen onaanvaardbaar verklaren — ik zei het in 't vorige artikel: voor onvolwassenen moet men dat doen — maar men kan en mag er geen oorzaak in vinden voor een veroordeeling van den roman als boek, noch ook het uit dien hoofde voor een onzedelijk of zwoel-zinnelijk geschrift verklaren. Want heel de geest, heel de sfeer, de duidelijke bedoeling en de even duidelijk-spreekende bewerking getuigen tegen zulk een vonnis. In het vorig artikel heb ik gepoogd uiteen te zetten, wat naar mijn meening de strekking is van dezen roman: teekening van schuldbesef, van behoefte aan scholderkenntenis, van berouw en een hijgen om vergeving. En bij zulk een situatie is realistische, is perversiteit buitengesloten, wijl psychologisch onbestaanbaar.

Eindelijk nog dit:

Men moet bij de beschouwing van een boek letten op tijd en atmosfeer, die het in beeld brengt. En dan mag men, moet men, de beschrijving van menschen, verhoudingen, toestanden toetsen aan het historisch beeld van dien tijd. De nitkomst van dat onderzoek beslist dan over 'de houding, die men in te nemen heeft ten aanzien van het beschrevene. Blijkt dat in historisch licht juist, weergave van een momenteele werkelijkheid én in feiten én in geest, dan is die beschrijving goed, lofw aardig zelfs uit literair-critisch oogpunt, ook al brengt ze voor ons begrip stuitende tooneelen en toestanden aan het licht. Eerst waar de fantasie (die op zichzelf een aan 't romankarakter inherente eigenschap is) op het historische beeld gaat inwerken en uit zulke vermenging beschrijvingen ontstaan, die tegenzin wekken, is er recht tot een veroordeelen van wat die beschrijvingen inhouden.

Ook weer met dit literair principe dient men rekening te houden, als men handelt over Kristin Lavransdøchter. Het boek voert terug naar het Noorwegen der 13e eeuw, teekent dus menschen en opvattingen, geest en cultuur van een periode, die ook nog in de meer centraal gelegen landen door hardheid en ongebreidelde hartstocht, door zekere ruwheid van zeden, ondanks kerstening en vorderende beschaving zich kenmerkt. En nu blijkt uit historisch oogpunt deze teekening volkomen reëel en tot in bijzonderheden betrouwbaar. Maar dan ligt ook hier weer in de ruwheid, die men vindt in dezen roman, geen bezwaar tegen het boek alszoodanig. Men kan — moet weer onder de omstandigheden die ik aangaf — er aanleiding in vinden om in zijn waardeering gereserveerd te zijn, aan de waarde van het boek doet deze eigenschap niet af en motief voor een ongunstig oordeel ligt er niet in.

Wat ik met de gemaakte opmerkingen bedoel is enerzijds nadere motiveering van den inhoud der beide voorafgaande artikelen, maar aan den anderen kant ook waarschuwing om ten aanzien van een boek als Kristin Lavransdøchter de quaestie zuiver te stellen. Allerwege wordt ook in onzen kring deze roman gelezen en — het spreekt vanzelf, want hij laat niemand onbewogen — hij is het onderwerp van veler gesprek en overweging. Men ontmoet bewonderaars en afkeerigen; er zijn er die er geen kwaad van willen hooren, en er zijn er die er geen goed van kunnen zeggen. En dan nog staan velen aarzeland tegenover het werk, getroffen en toch ook bezwaard. Voor al dezen nu is het nuttig, dat ze zich op hun oordeel bezinnen: dat ze onderscheiden tusschen waarde en waardeering, tusschen realisme en realistische, tusschen historie en fantasie.

Wie spreekt over de waarde van het boek, de literaire maar ook de ethisch-religieuze waarde, oordeelt stellig niet verkeerd; en wie zegt, dat hij voor zich het boek niet waardeeren kan en het den zijnen niet kan aanbevelen staat in zijn volle recht — mits de eerste zich van zijn standpunt kan rekenschap geven en weet wat hij zegt, en de tweede het subjectieve van zijn houding verstaat. We moeten als christen ten aanzien van het leetuurvraagstuk subjectief zijn, d.w.z. we moeten een boek toetsen aan ons christelijk levensbeginsel als we zullen beslissen over een al dan niet lezen of ter lezing geven. Maar ik zei het boven al — dat mag niet geschieden met een volstrekt voorhijzen van objectieve waardij. Die erkennen beteekent daarom nog geenszins een transigeeren. Er zijn — „Kristin Lavransdøchter” doet het weer eens heel scherp zien — twee kanten aan de vraag. En ieder die oordeelt moet op die twee kanten acht geven. Slechts in die gevallen — en daarmee komen we weer tot de telkens herhaalde conclusie van alle overweging — waar othisch-religieuze bezwaren zich opdoen, daar is de mogelijke waarde bij de waardeering geen factor meer. Maar in dit geval zijn er die bezwaren tegen het werk als geheel m.i. niet.

C.T.

De Psalmelodieën en het Rhythmisch Zingen.

V.

Konden we de voorgestelde vrijheid ten opzichte van het rythme ten zeerste waardeeren, zoo moeten we tot onzen spijt bekennen, dat we over de aanbevelen uitspraak over de wijzen zelf niet enthousiast kunnen wezen.

De Synode wenscht zich met de melodieën niet te bemoeien — zou de uitspraak moeten luiden. De Synode handhaaft ook hierin de vrijheid der plaatselijke kerken — zou dit, blijkens de bewoordingen der argumentatie, beteekenen.

Wat houdt die vrijheid in? In hoofdzaak drie mogelijkheden:

10.
aan d
staan
2o.
3o.
De
versc
De la
lodie
Nu
van
niet
schijn
ons
door
ma
tege
gebru
te vo
iers
- ind
zoev
zien
dege
honde
a.
b.
c.
woon
d.
e.
taalp
f.
van
kerke
Ind
zeker
result
geoe
wezen
van
He
nog
To
steed
kring
we w
He
mond
lijk
wel
den
houd
of z
Nu
zijn,
lijk
wijzig
bende
altijd
teerd
meer
Mis
melod
voort
maar
ding
„Vi
bepaz
zich
zij óf
hoore
ingeve
zullen
psalm
schill
geme
comp
ressen
gezien
van k
haaft
Lijl
rhyth
veran
niet
herzi
zang
kan
Wa
aan
thode
heid
lijke
Wij
breed
wordt
gaan.
Ma
afzom